Кавун С.В., Сорбат І.В. Математична формалізація критеріального методу виявлення інсайдерів.

Показана можливість формалізації нового критеріального методу виявлення інсайдерів (інсайдерської діяльності) на підприємстві і його математичної моделі.

Ключові слова: *економічна безпека, інсайдер, інсайдерська інформація, система економічної безпеки підприємства, метод CRIM.*

Kavun S.V., Sorbat I.V. Mathematical Formalization of the Criterion Method to Identify Insiders.

The possibility of formalization of a new criteria method todetect insiders at an enterprise and its mathematical patterns is presented in the article.

Key words: *economic security, insider, insider information, the system of economic security of an enterprise, the method CRIM.*

УДК 341.258:338.49

Т.П. Музика

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ЕФЕКТИВНОЇ СИСТЕМИ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ АГРОПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Досліджується роль економічної безпеки агропідприємницьких структур у системі національної економічної безпеки та механізмів її взаємодії в кризові періоди розвитку економіки.

Ключові слова: *економічна безпека, структура економічної безпеки, агропідприємницька діяльність, регіон, національні інтереси.*

Постановка проблеми. Витиснення натурального господарства ринковими відносинами і зародження держави призвело до виникнення потреби захисту інтересів усіх економічних суб’єктів, зокрема нових організаційно-правових агропідприємницьких структур, створених у процесі трансформації колгоспів та радгоспів до ринкових відносин.

Стан дослідження. Проблемам національної економічної безпеки держави та економічної безпеки підприємств присвячена значна кількість наукових праць, зокрема наукові роботи О. Влосюка, В. Предборського, А. Сухурокова, В. Мунтіяна, П. Пригунова, В.Крутова, В. Франчука, Л. Шемеєва та ін. Проте серед досліджень, особливо серед українських, не сформовано єдиної теоретичної і методологічно обґрунтованої точки зору щодо сутності та економічної безпеки як держави, так і підприємств. Зокрема не досліджено питання економіч-

ної безпеки створених нових організаційно-правових агропідприємницьких структур в аграрному секторі України.

Мета дослідження полягає у вивченні ролі економічної безпеки нових організаційно-правових структур (особистих сільських господарств (ОСГ), фермерських господарств (ФГ), акціонерних та товариств з обмеженою відповідальністю (ТзОВ), агрохолдингів та інших агропідприємницьких суб'єктів господарювання) у системі національної економічної безпеки та розробці і теоретичному обґрунтуванні механізму функціонування системи економічної безпеки агропідприємницьких структур, що передбачила б недержавну і державну складові.

Виклад основних положень. Основними завданнями моделі взаємодії держави і суспільства в напрямі захисту вітчизняного агропідприємництва як важливого сектора економіки України та одного з сегментів національної безпеки в контексті продовольчої безпеки населення України є: створення реальних механізмів взаємодії ринкової влади з громадськими організаціями, які відповідно до Закону України «Про основи національної безпеки України» є суб'єктами забезпечення такої безпеки; участь державної влади у регулюванні недержавної системи безпеки; організації системи комплексного захисту агропідприємницьких форм як одних з основних бюджетоутворювальних структур; створення системи професійної підготовки фахівців до діяльності в недержавному секторі безпеки та ін. Спеціалісти з безпеки вважають, що одним із шляхів створення для недержавних підприємств передумов для економічного виживання в умовах ринкових відносин є виявлення і нейтралізація загроз економічній стабільності підприємства, що і складає суть діяльності щодо забезпечення безпеки підприємства. Безпека суб'єкта залежить від різних факторів. Шкоду інтересам підприємця може бути завдано в результаті несприятливої економічної політики держави, протиправних дій конкурентів, кризових явищ в економіці, непередбачених змін кон'юнктури ринку, стихійного лиха, надзвичайних подій, управлінської некомпетентності, соціальної напруги і т. ін.

Таким чином, фактори, що впливають на рівень безпеки підприємства, можуть бути внутрішніми і зовнішніми, економічними та неекономічними, об'єктивними і суб'єктивними. Виходячи з того, що головним принципом ринкової економіки є взаємодія об'єкта господарювання і ринку, який становить сукупність об'єктів господарювання і разом з тим самостійну цілісність (не зведену до суми складових її частин), суб'єкт господарювання може існувати тільки за умови безперебійної взаємодії з ринковим середовищем. Для цього необхідне нормальне функціонування як самого підприємства, так і ринку в цілому.

Для дослідження ролі агропідприємницьких структур у системі національної економічної безпеки та механізмів її взаємодії є актуальними в кризові періоди розвитку економіки. Якщо економіка не розвивається, то в неї різко скорочується можливість виживання та пристосування до внутрішніх та зовнішніх загроз. Стійкість економіки відображає міць і надійність її елементів. Чим стійкіша економічна система, тим життєздатніша економіка. Порушення пропорцій і зв'язків між різними компонентами економічної системи призводить до її дестабілізації і є сигналом переходу економіки від безпечного стану до небезпечного.

Отже, у визначенні поняття безпеки пропонуємо піти наступним шляхом:

1. Визначимо формулу безпеки.
2. Здійснемо аналіз складових формули.
3. Проведемо комплексну оцінку поняття безпеки.

Для визначення формули скористаємося початковими уявленнями і поняттями. Безпека не може бути знеособлена. Цілком природньо, що небезпека (поняття «загроза») може виходити від когось або чогось (поняття «потенційний супротивник») і спрямована на когось або щось (поняття «об'єкт»). Тепер можна визначити, на перший погляд, примітивну формулу безпеки: безпека – це стан стійкої життєдіяльності об'єкта стосовно впливу загроз потенційного супротивника.Об'єктом може бути усе: фізична і юридична особа, майно, транспорт.

В умовах ринкової економіки успіх функціонування первинної економічної ланки – організації (фірми, підприємства) обумовлений ефективним виробництвом товарів, проведенням маркетингової і фінансової діяльності тощо, а також існуванням секретів і таємниць, що дозволяють ефективно реалізувати цілі власної економічної діяльності, підвищувати конкурентоспроможність, отримувати достатні доходи, формувати і підтримувати імідж на ринку і в суспільстві. Але конкурентний механізм ринкової економіки стимулює інтерес до цих секретів і таємниць фірм – конкурентів, щоб використувати їх на власну користь. Для цього ними використовуються недобросовісні форми і методи конкуренції, які часто призводять до відкритого протиборства, смерті людей, знищення матеріальних цінностей, захоплення чужої власності [9; 14].

Окрім цього, високий рівень тінізації економіки та корупції в Україні сприяє криміналізації економіки. Внаслідок чого ефективно працюючі підприємства є об'єктом інтересів кримінальних і тіньових структур. Низький рівень доходів та плинність працівників, знижує їх

відповідальність і підвищує ймовірність продажу секретів організації та вчинення інших правопорушень.Таким чином, у процесі діяльності підприємницької структури виникають різні за походженням, характером та впливом загрози [6; 8; 10].

У випадку здійснення тієї чи іншої загрози втрати можуть бути моральними і матеріальними. За наслідками – від таких, що обмежують діяльність, аж до виникнення економічної небезпеки, в тому числі кінцевої її стадії – припинення існування організації. Є два підходи до розуміння структури сутності і змісту категорії «безпека». Перший передбачає, що безпека включає в себе низку елементів: економічна незалежність, економічна стабільність, економічно розширене виробництво, самодостатність, стійкість і розвиток. Але більшість дослідників вважають, що найважливішими функціями життєдіяльності соціально-економічної системи є розвиток і безпека.

Функції розвитку і безпеки та їх природу, на нашу думку, найкраще розкриває В. Франчук [14], він вважає основними структурними елементами, які найповніше розкривають сутність та змістовну природу:

1. Функції розвитку.

А. Економічна незалежність (наявність необхідних ресурсів та можливостей, які дозволяють власнику або суб’єкту управління вести рівноправні ділові стосунки);

Б. Економічне розширене відтворення (наявність необхідних кількісних і якісних перетворень, які забезпечують реалізацію економічних інтересів).

2. Функції економічної безпеки.

А. Самодостатність (наявність необхідних ресурсів та можливостей їх застосування як мінімум на рівні, достатньому для забезпечення реалізації функції розвитку);

Б. Стійкість (наявність необхідних умов, гарантій та системних зв’язків, між елементами як мінімум на рівні, достатньому для забезпечення реалізації функції розвитку).

Функція розвитку, результатами якої є: значна частка у ВВП, наповнення державного бюджету, формування конкурентоздатної економіки держави, юридичних і фізичних осіб, участь у соціальних програмах держави.

Функція безпеки – протидіяти різним загрозам, пов’язаним з недоліками корпоративного управління, корупцією, недосконалістю чинного законодавства, державного управління тощо. Для того, щоб розробляти заходи і засоби щодо забезпечення економічної безпеки потрібно досконало дослідити усі її складові, зокрема:

фінансову складову, яка вважається провідною й вирішальною, оскільки за ринкових умов господарювання фінанси є «двигуном» будь-якої економічної системи;

інтелектуальну й кадрову складову – належний рівень економічної безпеки значною мірою залежить від складу кадрів, їхнього інтелекту та професіоналізму. Охорона інтелектуальної та кадрової складових економічної безпеки охоплює взаємозв'язані і водночас самостійні напрями діяльності того чи того суб'єкта господарювання;

техніко-технологічну складову – процес охорони техніко-технологічної складової економічної безпеки, як правило, передбачає аналіз ринку технологій стосовно виробництва продукції; аналіз конкретних технологічних процесів і пошук внутрішніх резервів поліпшення використовуваних технологій; аналіз товарних ринків за профілем продукції, що виготовляється підприємством, та ринків товарів-замінників; розробку технологічної стратегії розвитку підприємства та аналіз результатів практичної реалізації заходів щодо охорони техніко-технологічної складової економічної безпеки;

політико-правову складову – загальний процес охорони політико-правової складової економічної безпеки здійснюється за типовою схемою, яка охоплює аналіз загроз негативних впливів; оцінку поточного рівня забезпечення; планування комплексу заходів, спрямованих на підвищення цього рівня; оперативну реалізацію запропонованого комплексу заходів щодо організації належного рівня безпеки;

інформаційну складову – належні служби підприємства виконують певні функції, які в сукупності характеризують процес створення та захисту інформаційної складової економічної безпеки.

Національна безпека будь-якої держави, охоплює всі сфери життєдіяльності суспільства і забезпечується не тільки завдяки зусиллям державних органів і недержавних інституції. Такий підхід практикується в усіх економічно розвинутих країнах. З урахуванням того, що інтеграційний розвиток України у напрямі європейських та світових організацій вимагає нових підходів до створення безпеки, окрему увагу необхідно присвятити розвитку міжнародного співробітництва з провідними зарубіжними організаціями в сфері безпеки. Враховуючи приєднання України до СОТ та наступну економічну інтеграцію з країнами ЄС, має відбутися процес структуризації і упорядкування ринку послуг безпеки в Україні, а також приведення стандартів його функціонування до європейських, і зокрема в сфері сільського господарства та агробізнесу [2; 3; 9].

Якщо на початку 2000-х років сферу сільського господарства та агробізнесу представляли створені власниками земельних і майнових

паїв сільськогосподарські підприємства, середні розміри землекористування яких складали 1200–2000 га, то зараз це в основному надвеликі корпоративні структури. Їх власники, скориставшись неврегульованістю земельних стосунків і безконтрольністю з боку державних органів, «зайшли» в сільське господарство заради власної вигоди, не будучи пов'язаними ні з ним, ні з селом. Економічна криза, руйнування майнових комплексів, відсутність джерел кредитування, незначна державна підтримка «штовхали» створених у процесі реструктуризації КСП суб'єктів господарювання в залежність від торгово-промислових і фінансових компаній, які поставляли паливо, техніку й інші засоби виробництва на основі товарного кредиту. Через нездатність розплатитися частина господарств опинилися в руках кредиторів за борги, ставши їх дочірніми підприємствами або філіями. Іншу частину скупили неаграрні бізнес-структури, які, маючи у розпорядженні кошти і використовуючи низьку оцінку виробничих активів сільськогосподарських підприємств, диверсифікували таким чином свій капітал. Ще одну частину поглинули переробні підприємства, елеватори, комбікормові заводи та ін., що потребували безперебійного забезпечення технологічно необхідною продукцією за собівартістю. Так або інакше, в руках кожної з таких агропромислових компаній або агрохолдингів виявилося від 10-15 до 300 тис. га. Скільки сьогодні таких «ефективних інвесторів» в Україні – не відомо, оскільки цей процес ніким не контролюється. За даними деяких дослідників, їх діяльність охоплює більше третини, а в південних, ряду східних і центральних областей – понад 60% землі, які на першому етапі реформування оброблялися сільськогосподарськими підприємствами, створеними в процесі реструктуризації КСП. Проникаючи в найвигідніші галузі сільського господарства, великі компанії забезпечують собі конкурентні переваги шляхом глибокої спеціалізації, високої концентрації і індустріалізації окремих виробництв, застосування великих доз мінеральних добрив і хімічних засобів захисту, генетично модифікованих організмів. Ці процеси спонукають й інші сільськогосподарські підприємства до впровадження аналогічних технологій, під впливом чого почали формуватися вузькоспеціалізовані виробництва певного виду продукції, орієнтованої на міжнародні ринки і максимізацію прибутку. Позитивні аспекти цих процесів для великого бізнесу супроводжуються негативними структурними змінами в агропродовольчому секторі, руйнуванням збалансованих місцевих аграрних комплексів, що обумовлено витісненням з виробництва не вигідних для великого бізнесу видів сільськогосподарської продукції. Це, у свою чергу, призводить до посилення продовольчої залежності національного ринку від імпорту цілого ряду важли-

вих для людей видів продовольства, зменшенню зайнятості сільського населення, витісненню його в особисті селянські господарства і за межі сіл. Таким чином, великий бізнес приносить в жертву своїм економічним інтересам усі соціальні функції сільського господарства. Прагнення агробізнесу до збільшення виробництва валютоокупленої продукції вступило в протиріччя з вимогами закону плодозміни, намітилося перенасичення сівозмін одними і тими ж культурами, порушення співвідношення між рослинництвом і тваринництвом, між орними землями і пасовищами, в результаті все частіше стали проявлятися біологічна втома грунтів, накопичення в них певних видів шкідників і збудників хвороб, значно погіршала їх родючість [1; 4; 12].

Для прикладу, в країнах Європи, Північної Америки, Океанії основними суб'єктами господарювання та інвесторами в сільському господарстві були і залишаються фермерські господарства. Вкласти кошти в сільське господарство, приміром, США «сторонні фірми», в тому числі іноземні, можуть лише на основі асоційованого членства без права управління, у Франції – шляхом об'єднання з фермером для спільного виробництва продукції, регульовано спеціальним законодавчим актом [1].

Однією з основних складових синергічно-інноваційної моделі розвитку світового аграрного сектора є кооперативний підхід. Позитивними рисами обслуговуючої кооперації визначено: одержання прибутків товаровиробниками не лише від сільськогосподарського виробництва, а й від подальших стадій формування доданої вартості, розподілу ризиків, контроль каналів постачання матеріально-технічних ресурсів та збут своєї продукції. Однак кооперативи можуть виникнути лише за умови виникнення у самих учасників кооперації бажання здійснювати відповідні організаційні заходи, а державні органи здатні лише посприяти цьому процесу шляхом створення відповідних умов на законодавчому рівні. Основне – це забезпечити формування рівноцінних з іншими галузями умов відтворення в усіх господарствах, незалежно від розмірів та їх інтеграції для підвищення продуктивності праці, здешевлення виробництва і зростання конкурентоспроможності кінцевого продукту [2; 3; 4].

В Україні сільськогосподарський підприємець, на думку багатьох вчених-аграрників (В.Г. Андрійчука, П.І. Гайдуцького, М.В. Гладія, М.Й. Маліка, В.Я. Меселя-Веселяка, П.Т. Саблука, В.В. Юрчишина та ін.), має бути вихований заново, і першочерговим завданням у цьому має бути сприйнятливість до інновацій та трансформаційної політики по відношенню до світового сільськогосподарського ринку. Але представники вітчизняного сільськогосподарського лобі, переко-

нуючи суспільство, що вони орієнтуються на практику ведення сільського господарства в розвинутих країнах, насправді діють в абсолютно протилежному напрямі. Громадськості постійно нав'язується думка, що ефективним є лише великотоварне виробництво, забезпечити яке може лише великий бізнес на значних площах (табл.).

Таблиця

Найбільш публічні учасники підприємницької діяльності на аграрному ринку України

Компанія	Керуюча компанія, нерезидент	Частка капіталу, розміщена на західних ринках	Залучена сума, млн. дол. США	Кількість земель станом на 2008 р.
«Астарта – Київ»	Astaria Holding N.V.	20	32	155 тис.
«Лендком Україна»	Lendkom International	54,9 і 54	110 і 22	115 тис.
«Карнел Груп»	Kernel Holding	41 і 8,5	218 і 84	150 тис.
«Ленд Вест»	Lend West Company	20	-	100 тис.
«Миронівський Хлібопродукт»	MHP S.A.	19,4	323	100 тис.
ДК»Мрія»	Mria Agro Holding Pic	20	90,1	140 тис.

Джерело: [4].

Слід зазначити, що середній розмір американської ферми становить 175 га, а найбільші господарства обробляють по 1,0–1,5 тис. га; у Франції ці показники дорівнюють 50 і 200 га, відповідно. У нових землях ФРН, за останніми даними, середній розмір фермерського господарства складає 63 га, кооперативу – 1,4 тис. га. За вітчизняними мірками, це невелике господарство. Як же вони домагаються крупно товарності й конкурентоспроможності на національних і міжнародних ринках? Двома шляхами, відмінними від української практики.

Перший – це ефективна підтримка формування рівноцінних з іншими галузями умов відтворення в усіх господарствах, незалежно від розмірів, другий – об'єднання фермерів на некомерційній основі як для організації спільного виробництва, так і для просування продукції

на ринок. Некомерційні виробничі фермерські об'єднання (партнерства і S-корпорації в США і Австралії; GAEC і EARL у Франції; кооперативи колективної обробки землі в Італії або Іспанії) дають можливість фермерам сформувати спільно оброблювані земельні ділянки, на яких можна використати високопродуктивну техніку і впроваджувати новітні технології. А фермерські збутові кооперативи і їх союзи або інші некомерційні об'єднання фермерів можуть виставити на національному або міжнародному ринку будь-яку партію продукції своїх членів, забезпечивши їй як цінову, так і якісну конкурентність. У Франції, наприклад, через кооперативи фермери продають до 70% зерна. Кооперативний союз UCAL, що об'єднує три кооперативи, які належать 3,8 тис. фермерських господарств, щорічно реалізує 260–270 тис. т зерна і 34–35 тис. тонн маслянисто-білкових культур на суму 43–45 млн. євро. Об'єднання SICA – Atlantique, в яке входять 70 збутових кооперативів, створених 58 тис. фермерських господарств, реалізує близько 20% усього зерна Франції. Через три степові кооперативи Канади – Саскачеванський зерновий пул, Пшеничний кооператив Альберти і Манитобський елеваторний кооператив – чверть фермерів країни реалізують великотоварними партіями своє зерно і олійні культури, в т.ч. в 20 країн світу. Своя специфіка і в Польщі. Середній розмір фермерських господарств тут складає 9,6 га, а що орендують землю, – 24,1 га. Мінімальний річний об'єм товарної продукції, виробленої такими господарствами і реалізованої через власні об'єднання, повинен складати, згідно із законодавством: молока – 100 тис. л, великої рогатої худоби на м'ясо залежно від зони – 100–300 голів, свиней – 2,0–6,6 тис. голів, птахів – 500 тис. голів, цукрового буряка – 2,0–6,0 тис. т [1; 3; 6; 9].

Відмінність між українським «ефективним інвестором» і зарубіжними кооперативними та іншими фермерськими об'єднаннями полягає в тому, що вигоду від збуту продукції в першому випадку отримує один або декілька засновників, які тільки навідуються в село, а в другому – тисячі фермерів-кооператорів, що живуть і працюють безпосередньо в сільській місцевості. У першому випадку власники земельних ділянок, що здали їх в оренду і найнялися на роботу, отримують найнижчу з усіх сфер економіки заробітну плату. Якщо в 1990 році заробітна плата працівників сільського господарства – членів КСП складала 95% середньомісячною по країні, то на сьогоднішніх підприємствах – усього 63%. Зайняті в тваринництві круглий рік отримують зарплату в 2–2,3 раза меншу, ніж середній показник у промисловості. У селян нижче і середні доходи на одну особу. Зарубіжні ж фермери – власники землі залишаються власниками продукції і доходу від її

реалізації, тобто реальними господарями на землі. Середньорічні доходи членів фермерських господарств в США, наприклад, перевищують середньорічний дохід на одну особу по країні. Виникає питання, на яке громадськість має право отримати відповідь: заради яких переваг і для кого в Україні допускається колонізація олігархічним капіталом сільськогосподарських земель, чому не підтримується світова практика фермерських і кооперативних форм господарювання і землекористування – організаційних форм, які забезпечують продовольчу безпеку і виробництво інших громадських благ для усього населення своїх країн і до того ж домінують на глобальних агропродовольчих ринках? З відповіддю на це питання пов'язана проблема організації ринку землі.

Багато років триває дискусія з приводу мораторію на продаж сільськогосподарських земель. Але в Україні вже 98% колишніх членів КСП отримали державні акти на право власності на земельну ділянку, що автоматично спричиняє за собою право його продажу. Отже, основна проблема не в тому, продавати або ні. Звичайно, продавати, але кому і на яких умовах, адже ринок сільськогосподарських земель в усіх країнах жорстко регламентований. Сільськогосподарська земля є стратегічним ресурсом забезпечення продовольчої безпеки і продовольчої незалежності кожного суспільства, що в умовах тотальної глобалізації набуває особливого значення, оскільки продукти землеробства унікальні і нічим не замінимі для людини; сільськогосподарські землі забезпечують зайнятість селян економічною діяльністю, захищають країну від негативних наслідків процесів урбанізації; функціональна роль земель сільськогосподарського призначення для кожного суспільства зростає у зв'язку з ростом чисельності населення планети і загостренням проблеми продовольчого самозабезпечення. Ці й інші особливості примушують державні органи забезпечувати правовий захист національних сільськогосподарських угідь від колонізації їх іноземцями, спекуляції землею, утиски інтересів тих, хто на ній живе і працює [1; 3; 8; 12].

Висновки. Політика держави з підтримки створення надвеликих корпоративних структур, на думку багатьох дослідників, впливає не лише на аграрний сектор, але й на соціально-економічний розвиток держави. Цим самим провокуючи погіршення соціально-економічного становища переважної більшості сільського населення, зменшення робочих місць, декапіталізації малих та середніх організаційно-правових структур на селі. А це обмежує подолання бідності сільського населення, яке сьогодні вже охопило близько 40% сільського населення та загрожує економічній безпеці держави.

Щоб змінити цільові орієнтири вітчизняного аграрного сектора на загальновизнані у світі, інституціонально захистити вітчизняний аграрний сектор від експансії великих комерційних, промислових і фінансових компаній, потрібні політична воля, державницька позиція, консолідація сил усіх тих, хто відстоює стратегічні інтереси аграрного бізнесу і українського суспільства. При цьому значно більше уваги, ніж раніше, необхідно приділити фермерським і особистим селянським господарствам.

Створення згаданої системи неможливе без визнання державною аграрною політикою малих форм господарювання органічної складової вітчизняного аграрного сектора і усвідомлення тієї незамінної ролі, яку відіграють сімейні господарства у виробництві громадських благ – забезпеченні продовольчої безпеки, економічного розвитку сільських територій, збереженні агроландшафтів, відтворенні селянства тощо.

Відповідно, мета державного регулювання аграрного сектора має бути доповнена установкою на підтримку сільськогосподарської діяльності домогосподарств.Форми такої підтримки, очевидно, можуть диференціюватися залежно від характеру діяльності господарств.

Для господарств споживчого типу, наприклад, вони могли б означати створення сприятливих умов для отримання консультацій або послуг з обробки ґрунту або вмісту худоби (платних або ж безкоштовних), а для товарних – включати заходи з підтримки їх конкурентоспроможності.

Економічна безпека являє собою універсальну категорію, що відображає захищеність суб’єктів соціально-економічних відношень на всіх рівнях, починаючи з держави і закінчуючи кожним її громадянином. Економічна безпека підприємства – це захищеність його діяльності від негативних впливів зовнішнього середовища, а також спроможність швидко усунути різноманітні загрози або пристосуватися до існуючих умов, що не позначаються негативно на його діяльності.

---

1. Аграрний сектор: принципово змінити орієнтири розвитку / [Борис Пасхавер, Володимир Юрчишин та ін.] // Дзеркало тижня. – 2010. – № 26. – 10 липня

2. Геєць В.М. Моделювання економічної безпеки: держава, регіон, підприємство: монографія / [В.М. Геєць, М.О. Кизим, Т.С. Клебанова, О.І. Черняк]. – Харків: ВД «ІНЖЕК», 2006. – 240 с.

3. Кваша С.М. Заходи єдиної аграрної політики на сільськогосподарських ринках країн ЄС / С.М. Кваша // Економіка АПК. – 2008. – № 11. – С. 144–147.

4. Камлик М.І. Економічна безпека підприємницької діяльності. Економіко-правовий аспект: навч. посібник / М.І. Камлик. – К.: Атіка, 2005. – 432 с.

5. Ковальчук Т.Т. Економічна безпека і політика: із досвіду професійного аналітика / Т.Т. Ковальчук. – К.: «Знання; КОО, 2004. – 638 с.

6. Козаченко Г.В. Економічна безпека підприємства: сутність та механізм забезпечення: монографія / Г.В. Козаченко, В.П. Пономарьов, О.М. Ляшенко. – К.: Лібра, 2003. – 280 с.

7. Концепции безопасности. Кн. 1 / С.А. Буришев, И.В. Лутаев, С.Л. Прохоров. – К.: «А-ДЕПТ», 2005. – 363 с.

8. Збарський В.К. Сталий розвиток сільських регіонів: проблеми і перспективи / В.К. Збарський // Економіка АПК. – 2010. – № 11. – С. 129–136.

9. Мунтіян В.І. Економічна безпека України / В.І. Мунтіян. – К.: КВІЦ, 1999. – 463 с.

10. Музика Т.П. Соціально-правова та економічна суть підприємницької діяльності та її роль і значення в розвитку агропромислового виробництва / Т.П. Музика // Збірник наукових праць ТДАТУ. – 2010. – С. 351–355.

11. Економічна безпека в У країні:держави, фірми, особи: навч. посібник / [А.Й. Реверчук, Я.Й. Малик, І.І. Кульчицький, С.К. Реверчук]; за ред. С.К. Реверчука. – Львів: ЛФМАУП, 2000. – 192 с.

12. Реверчук Н.Й. Управління економічною безпекою підприємницьких структур: монографія / Н.Й. Реверчук. – Львів: ЛБІ НБУ, 2004. – 195 с.

13. Про затвердження Ліцензійних умов провадження господарської діяльності з надання послуг, пов’язаних з охороною державної та іншої власності, надання послуг з охорони громадян: Спільний Наказ Державного комітету України з питань регуляторної політики та підприємництва і Міністерства внутрішніх справ України від 14.12.2004 р. № 145/1501.

14. Франчук В.І. Економічна безпека акціонерних товариств у системі національної безпеки України: збірник наукових праць / В.І. Франчук // Вісник ЛьвДУВС, 2010. – С. 43–53.

Музыка Т.П. Теоретико-методические аспекты эффективной системы экономической безопасности агропредпринимательской деятельности.

Исследуется роль экономической безопасности агропредпринимательских структур в системе национальной экономической безопасности и механизмов ее взаимодействия в кризисные периоды развития экономики.

Ключевые слова: *экономическая безопасность, структура экономической безопасности, агропредпринимательская деятельность, регион, национальные интересы.*

Muzyka T.P. Theoretical and methodical aspects of effective systemforproviding economic security in agricultural entrepreneurship activity.

The role of economic security of agricultural enterprises in the system of national economic security and mechanisms of its interaction duringcrisis period of economic development.

Key words: *economic security, structure of economic security, region, national interests, agricultural entrepreneurship activity.*